

Kezdetben nem vala Madeira – képriport az örök tavasz szigetéről

Kezdetben nem vala Madeira. De aztán lőn. Az izzó földköpeny forró pontjának mélyéből az óceánfenék kérgét feltörve, abból kiemelkedve született ötmillió évvel ezelőtt a nála tizennégy millió évvel idősebb testvére, Porto Santo mellé. Azóta dolgoznak rajta Aeolus szélisten és Poszeidón tengeristen erői. A huszonegyedik századi utazó pedig legfeljebb reménytelen kísérletet tehet fényképezőgépe blendéjének lepkehálójával összefogdosni valamicskét az itt látható csodák kakofóniájából és nullák és egyesek képbitjei csapdájába kódolva hazavinni azokat rövid itteni tartózkodása emlékeként.

Tűz és kő – elválik a föld az égtől

Óceánba szakadó többszáz méteres abbráziós falak. Beomlott lávabarlangok. Egykori lávakürtők megszilárdult gigantikus bazalttuskói, melyeket Poszeidón szakadatlan ostromol hullámverésével. Piroklaszt lávaárból összecementálódott hegytömegek, melyeket át- és átszőnek az egykori repedésekbe alulról benyomuló izzó láva megszilárdult csatornái, dykejai. Gigászi emlékműve a szánta Hephaisztosz egykor volt itteni uralkodásának. Földtörténeti olvasókönyv

haladóknak. Minden helynév, repedés, hegyomlás, eróziótól napvilágra hozott megszilárdult láva-csontváz történeteket mesél az értő olvasónak hajdani eposzba illő vulkáni drámákról. Capo Girao – A visszafordulás foka. Boca do Risco – Veszélyes átjáró. Inferno – Pokol. 'Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel!'

Ahol a víz azúr

Víz mindenütt. Szörfösöknek paradicsom, a banán- és cukornádültetvények farmereinek állandó kifogyhatatlan áldás. Északon abbráziós falakat, íveket, tornyokat rombol ki a hegyoldalból az állandó északias hullámverés, a sokkal szárazabb déli lankák ültetvényeire pedig kanyargós levadákön át jut el az életadó víz. A meredek északi völgyek esőerdejeinek katlanjaiban vízesésekben zúdul alá az égi áldás kis természetes medencékbe, Délen a levadák mentén mint nyakláncon a gyöngysor fűződnek fel az egykori quinták, azaz udvarházak illetve az ültetvények háromszög alakú santana-házai, melyekhez ezek a levadák csörgedeztetik az északi lejtőkön összegyűjtött csapadékot. A sziget hegyeinek formája, partjainak vonala, vagy az itt élő emberek boldogulása; mindegyik alfája és omegája a víz.

Fű, fa, virág – földi paradicsom

A legenda úgy tartja, hogy Tengerész Henrik nyugatra küldött felfedezőkapitánya, João Gonçalves Zarco első cselekedete az volt a sziget kormányzójaként, hogy felégette a kiterjedt sárkányfa erdőket, hogy saját kultúrnövényeivel telepítse be, kolonizálja az arra alkalmas déli lankákat a XV. század felfedezéseinek korában. Az állítólagosan hét évig tartó tűz pusztításának eredményeképpen cukornád, banán majd később szőlő foglalta el a zömében Andalúziából és a fekete Afrikából ide hurcolt rabszolgák által kialakított teraszokat. Bár az itteni endemikus növénytársulások a sziget flóráját a makaronéziai természetföldrajzi csoportban sorolnák - ilyen értelemben Madeira testvére a Zöldfoki- Kanári- és Azori-szigeteknek -, mára az eredeti növényzet majdnem teljesen eltűnt. A teremtettség tökéletességét megirigylő, de annak lerombolása felett büntudatot érző ember azonban úgy tűnik szükségét érezte, hogy valamit visszaadjon a szigetnek abból, amit elvett tőle. A sziget hét különböző mozaikszerűen elhelyezkedő mikroklímájának mindegyikébe

elkezdett betelepíteni a nagyvilág más tájain talált csodákból. A meredek dőlésszögű és ezért erózióknak kevésbé ellenállni tudó felső lejtők megfogására

eukaliptuszokat telepített Ausztráliából. A szigeten ma már a kerteken kívül is elszaporodott szerelemvirágok a Himalája déli lejtőiről kerültek ide. A papagájvirágként is ismert gyömbérvirágú sterlitziák Fokföldről érkeztek. De ne felejtjük el az itt húsvétvirágként híres Mexikóból betelepített mikulásvirágot sem, amely Madeirán többméteres bokrokban pompázik! Az orchideakertek többségét pedig az itt élő britek hortikultúra rajongása hozta létre az egykorvolt Quinták, azaz birtokközpontok, udvarházak kertjeiben. Madeira ily módon vált az Atlanti óceán közepén horgonyzó szubtrópusi zöld Noé bárkájává, az Örök Tavasz Szigetévé.

Szaporodjatok, és sokasodjatok, és töltsétek be a tenger vizeit; a madár is sokasodjék a földön. 1 Móz. 8,17.

Nyüzsgő sokaság. A mélységektől az egekig. Madeira vizei egykor bálnavadászoktól voltak népesek. Aztán az ember úgy látta, gyilkolása helyett védelmébe kell vennie ezeket a szelíd óriásokat. Caniçal kikötője, amelyből 1972-ig nap mint nap kifutottak hajóikkal a bálnavadászok, átalakult, és ma bálnamúzeumnak ad otthont. Az egykori vadászok pedig a fennmaradt populáció védelmezőivé váltak; őrzik tengeri barátaink magánéletét az indiszkrét turizmus zavaró jelenlététől.

Még mélyebben azonban egyéb titkok rejlenek. Másfél évszázaddal ezelőttig ismeretlen volt az a szörnyszerű, nagy szemeivel a mélységek sötétségéhez adaptálódott mélytengeri ragadozó, az espada, amely azóta finom húsa miatt világhódító útra indult, és a helyi halászati ipar zászlóshajója lett a nemzetközi tengeri kereskedelemben. Az itteni mélységeken kívül egyedül Japán környékén él. Madeirai látogatás nem lehet teljes egy maracujaszószos, sült banános espadavacsora nélkül!

A sziget továbbá paradicsoma a szárnyas teremtményeknek is. Meglepő az a szelídség és félelem hiánya, amellyel az ember közelségére válaszolnak az itt endemikus madárfajok; fajdok, pintyek és társaik. Nem lévén természetes földi ragadozójuk a nyugati ember által néhány évszázada behurcolt állatok előtt, még mindig barátságosan és érdeklődéssel közelítenek az ember felé.

Ecce homo madeiraensis – az evolúció ráérős oldalága

Legyen az gyümölcs- vagy haláros a Mercado dos Lavradoresban, azaz a helyi termelők piacán, levadaőr, akinek feladata a levadák vízcsatornáinak karbantartása, szörfbár-tulajdonos, akinek mojítója fogalom a világ minden pontjáról a híres madeirai vizekre elzarándokló szörfösök körében, tobogános pilóta, aki a turistákat csúsztatja le fából készült szánkóján azon az évszázados útvonalon, amelyen annak előtte a nagy presztízsű Madeira bort vitték ugyanezzel az eszközzel a funchali kikötőbe, egy dolog biztos. Az itteni arcok

mindegyike őriz valamit abból az évszázados gyarmati genetikai örökségből, amelyben keverednek a portugál hódítók, a behurcolt mók, a fekete afrikai rabszolgák vagy a cukornád és madeira-bor kereskedelemben érdekelt brit madeiraiak vonásai. Ráérősségük már-már teljesítmény-számba megy.

'Kőből, fából házat, templomot...'

Helyi legenda mondja nekünk a sziget első épületének eredetét. A hős szerelmes skót nemes, Robert Machim (MacKeane?) III. Edward udvarában beleszeretett Dorset grófjának lányába, Anne Dorsetbe (Anna d'Arfet-ba). Mivel a szülők Machimban csak a lézengő rittert látták, megtagadták tőle lányuk kezét, és másnak, 'illőbb párnak' szánták azt. Hős szerelmesünk erre hajóra szállt Annával francia partra, de egy vihar eltérítette őket. A hosszú tengeri viszontagság után egy zöld sziget (Madeira) öblében, a mai Machico helyén találták magukat. A megmenekülés öröme rövid lett. A tengeri utazástól megrendült egészségű és szülei után is bánkódó lány hamarosan visszaadta

lelkét teremőjének. Szerelmese kisvártatva követte. Társaik sírjukon feliratot hagytak hátra, hogy aki megtalálja a keresztet, építsen a sír fölé templomot. Zarco kapitány hajósai találtak rá a sírra egy tengeröbölben, amely fölé a ferencesek építették a sziget első kőépületét, egy templomot.

A hetedik napon